

ÚČASŤ ŽIAKOV SO ŠPECIÁLNYMI VZDELÁVACÍMI POTREBAMI A/ALEBO POSTIHNUTÍM NA ODBORNOM VZDELÁVANÍ A PRÍPRAVE

PREHĽAD POLITIKY

Kontext politiky

Z medzinárodných údajov vyplýva, že ľudia s postihnutím a špeciálnymi vzdelávacími potrebami sú stále neprimerane vylučovaní z pracovného trhu. V rámci stratégie Vzdelávanie a odborná príprava 2020 (ET 2020) Rady Európskej únie sa európske krajiny vyzývajú, aby uskutočňovali politické reformy na zlepšenie výsledkov vo vzdelávaní s osobitným dôrazom na odborné vzdelávanie a prípravu s cieľom zvýšiť mieru zamestnanosti nových absolventov a zlepšiť mieru dokončenia vyššieho stredného vzdelávania.

Odborné vzdelávanie a príprava by mali:

- byť spravodlivé a účinné,
- byť dostupné všetkým skupinám obyvateľstva a
- mať vysokú kvalitu, najmä pokiaľ ide o podporu sociálnej inklúzie.

Členské krajiny Európskej agentúry pre rozvoj špeciálneho a inkluzívneho vzdelávania identifikovali odborné vzdelávanie a prípravu ako kľúčový problém na európskej úrovni. To je v súlade s lisabonskou stratégiou, ktorú ministri školstva Európskej únie prijali v roku 2000, a so stratégiou ET 2020.

V období rokov 2010 a 2012 agentúra analyzovala politiky a postupy v oblasti odborného vzdelávania a prípravy v 26 krajinách z hľadiska žiakov so špeciálnymi vzdelávacími potrebami a/alebo postihnutím. Analýza sa zamerala na to, „čo funguje“ v oblasti odborného vzdelávania a prípravy žiakov so špeciálnymi vzdelávacími potrebami a/alebo postihnutím, „prečo to funguje“ a „ako to funguje“.

Zistenia projektu

Nasledujú hlavné zistenia analýzy agentúry:

- V projekte sa identifikovali viaceré faktory úspechu – „čo funguje“ – v odbornom vzdelávaní a príprave žiakov so špeciálnymi vzdelávacími potrebami a/alebo postihnutím.

- V následnej analýze sa zistila vysoká miera súladu medzi jednotlivými krajinami, keď sa v príkladoch úspešných postupov často spoločne objavovali rovnaké faktory úspechu. Identifikované kombinácie ukazujú, „prečo to funguje“, kým vzájomný vplyv faktorov úspechu pomáha vysvetliť, „ako to funguje“.
- Faktory úspechu sú zoskupené do štyroch takzvaných „modelov úspešných postupov“. Tieto modely sú prepojené a navzájom sa podporujú, takže pri akomkoľvek pokuse zlepšiť výkonnosť systému odborného vzdelávania sa musí klásť rovnaký dôraz naraz na všetky štyri modely.
- Dobrý a účinný postup v oblasti odborného vzdelávania a prípravy a prechodu do zamestnania žiakov so špeciálnymi vzdelávacími potrebami a/alebo postihnutím je dobrým postupom pre VŠETKÝCH žiakov.
- Odborné vzdelávanie a prípravu možno zlepšiť a v praxi sa to aj deje. Jasne to vyplýva z analýzy projektu, ktorá vychádzala z 28 príkladov z 26 krajín predstavujúcich celé spektrum prístupov k odbornému vzdelávaniu a príprave v Európe.
- Úspešný postup si vyžaduje zapojenie všetkých zainteresovaných strán v oblasti odborného vzdelávania a prípravy.

Odporúčania

Agentúra na základe svojej analýzy formulovala odporúčania týkajúce sa štyroch „modelov úspešných postupov“, ktoré môžu zlepšiť účinnosť systému odborného vzdelávania a prípravy a prechod do zamestnania žiakov so špeciálnymi vzdelávacími potrebami a/alebo postihnutím.

Tieto modely sa zameriavajú na výhľady a úlohy kľúčových zainteresovaných strán v odbornom vzdelávaní a príprave, a to riaditeľov škôl/riaditeľov organizácií poskytujúcich odborné vzdelávanie a prípravu („*model riadenia*“), učiteľov/školiteľov/podporný personál („*model odborného vzdelávania a prípravy*“), žiakov („*model žiakov*“) a súčasných a budúcich zamestnávateľov/zástupcov pracovného trhu („*model pracovného trhu*“).

Z analýzy vyplynuli tieto všeobecné politické odporúčania:

- *Tieto štyri modely sa prekrývajú a navzájom sa podporujú. Na dosiahnutie zlepšenia akéhokoľvek systému odborného vzdelávania a prípravy sa preto v rámci politiky musí venovať rovnaká pozornosť naraz všetkým štyrom modelom.*
- *Všetky faktory úspechu sú navzájom prepojené a nemožno o nich uvažovať oddelene, pretože by to mohlo viesť k nežiaducim vedľajším účinkom. Na to,*

aby bolo možné odhaliť prípadné zmeny, či už želané alebo neželané, sa v rámci politiky musia stanoviť a nepretržite monitorovať vhodné ukazovatele systému odborného vzdelávania a prípravy.

Osobitné politické odporúčania

Odporúčania projektu sú určené mnohým krajinám naraz, nezameriavajú sa teda na situáciu v oblasti odborného vzdelávania a prípravy v jednej konkrétnej krajine. Nasledujúce osobitné politické odporúčania pre odborné vzdelávanie a prípravu štruktúrované na základe štyroch identifikovaných modelov sa týkajú mnohých zúčastnených krajín. Na to, aby bolo možné poskytnúť odporúčania prispôbené požiadavkám jednotlivých krajín v oblasti odborného vzdelávania a prípravy, sú však nutné výsledky ďalšej fázy projektu.

Model riadenia

Tvorcovia politik by mali:

- vytvoriť právny rámec a dosiahnuť zhodu medzi všetkými zúčastnenými službami: orgánmi v oblasti vzdelávania a zamestnanosti, ako aj miestnymi samosprávami, aby školy mohli rozvíjať partnerstvá a štruktúry na vytváranie sietí s miestnymi spoločnosťami na účely praktickej odbornej prípravy a/alebo zamestnania po dokončení štúdia,
- presadzovať účinné vedenie škôl zaistením dostatočnej podpory škôl pri vypracúvaní inkluzívnej politiky, v rámci ktorej sa rozdiely medzi žiakmi považujú za „bežnú“ súčasť kultúry vzdelávania,
- umožniť školám uplatňovať prístup tímovej práce vrátane vytvorenia multidisciplinárnych tímov s jasnými úlohami,
- zaviesť jasné a jednotné spôsoby odbornej prípravy pre zamestnancov školy, aby tak mohli získavať poznatky potrebné na spoluprácu s vnútornými a vonkajšími podpornými službami.

Model odborného vzdelávania a prípravy

Tvorcovia politik by mali:

- podporovať a zabezpečovať prístup, v rámci ktorého sú pedagogické metódy, materiály, metódy hodnotenia a ciele prispôbené individuálnym potrebám,
- umožniť školám, aby v procese vzdelávania využívali prístupy orientované na žiaka týkajúce sa plánovania, stanovovania cieľov a tvorby osnov,
- vytvoriť rámec, ktorý by školám umožnil zaviesť procesy individuálneho vzdelávania s využitím pružných prístupov umožňujúcich tvorbu a

vykonávanie individuálnych plánov pre učenie sa, vzdelávanie, odbornú prípravu a prechod,

- zaviesť monitorovacie systémy, ktoré skúmajú účinnosť opatrení realizovaných školami, aby sa školy mohli zamerať na tvorbu a vykonávanie účinných vzdelávacích opatrení v oblasti prevencie alebo znižovania počtu zlyhávajúcich žiakov a na hľadanie nových vzdelávacích alternatív pre žiakov, ktorí predčasne ukončili školskú dochádzku,
- zaistiť, aby sa všetky programy a kurzy odborného vzdelávania a prípravy neustále prehodnocovali, aby zručnosti žiakov zodpovedali požiadavkám pracovného trhu.

Model žiakov

Tvorcovia politik by mali:

- podporovať a monitorovať politiky v oblasti vzdelávania s cieľom zaistiť, aby sa školy zameriavali na schopnosti žiakov,
- vytvárať pre zamestnancov príležitosti na pregraduálnu a ďalšiu odbornú prípravu, aby učitelia mali možnosť využívať vzdelávacie prístupy zamerané na schopnosti žiakov a aby namiesto problémov videli príležitosti, pričom učitelia by mali zvyšovať sebavedomie a asertívnosť všetkých žiakov,
- zaistiť, aby školy rešpektovali želania a očakávania žiakov vo všetkých fázach procesu prechodu.

Model pracovného trhu

Tvorcovia politik by mali:

- zaviesť na politickej úrovni jasné opatrenia, aby školy mohli vytvárať a udržiavať trvalé vzťahy s miestnymi zamestnávateľmi,
- zabezpečiť primeranú podporu žiakov a zamestnávateľov na uľahčenie fázy prechodu zo vzdelávania a odbornej prípravy do zamestnania. Spôsobilí pracovníci musia navyše mladým absolventom a zamestnávateľom poskytovať cieleňé nadväzujúce činnosti na podporu zvládnutia prechodu na otvorený trh práce tak dlho, ako to je potrebné.

Ďalšie informácie vrátane dokumentu s usmerneniami s názvom „20 kľúčových faktorov úspechu odborného vzdelávania a prípravy“ sú dostupné vo webovej oblasti projektu Odborné vzdelávanie a príprava: <http://www.european-agency.org/agency-projects/vocational-education-and-training>

SK

5

<http://www.european-agency.org/disclaimer>